

Een portret van Jacob Vennekool?

In de grote collectie portretten van het Rijksprentenkabinet bevindt zich nog een aanzienlijk aantal onbekende dames en heren, zowel bij de tekeningen als bij de prenten. Bij identificaties moeten wij echter oppassen ons niet te snel tot het vaststellen van een gelijkenis te laten verleiden, immers uiterlijkheden als kostuum en haardracht doen mensen uit eenzelfde periode al heel gauw enigszins op elkaar lijken.

Soms is er echter ineens een idee over mogelijkheden tot herkenning zoals in het hier te bespreken portret. Onderschriften en attributen kunnen ons helpen de onbekende iets nader te komen.

Bij de prenten van Salomon Saverij is een portret van een betrekkelijk jonge man (afb. 1) die nog altijd in de anonimiteit voortleeft, terwijl zijn beroep toch duidelijk uit de voorstelling blijkt en de versregels hier nog enkele bijzonderheden aan toevoegen. De man is geboren in Amsterdam, waar ook de graveur Salomon Saverij (geb. 1594) leefde en werkte. Uit de tekening van de koepel waarop hij met zijn passer wijst en uit enkele versregels blijkt onmiskenbaar, dat de voorgestelde betrokken is geweest bij de bouw van Amsterdams trots en glorie, 't *Raethuys* op de Dam, één van de zeven wereldwonderen. Het is duidelijk dat we hier met een bouwmeester te maken hebben. En verder zinspeelt het 17de-eeuwse gedichtje op een jong gestorvene.

Voor de geschiedenis van de bouw van het

Amsterdamse stadhuis behoeven wij hier verder niet in details te treden: het voortreffelijke boek van Dr. Katherine Fremantle¹ beantwoordt al onze vragen. Zo vinden wij hier ook de beide architecten die naast Jacob van Campen hebben meegewerkt: Daniel Stalpaert en Jacob Vennekool. Hoewel van Stalpaert geen portret ter vergelijking te vinden was, kunnen wij hem op andere gronden elimineren: hij leefde van 1615–1676, zodat van hem niet gezegd kan worden, dat hij *ons al te vroegh ontoghen* is. Wel is dit het geval met Jacob Vennekool die maar 41 jaar oud werd (1632–1673); ook toen vond men het overlijden blijkbaar *al te vroegh*. Dankzij een artikel in *Oud-Holland*² kennen wij een getekend portret dat zéér waarschijnlijk Vennekool voorstelt (afb. 2), een identificatie van B. J. A. Renckens die thans bevestigd lijkt te kunnen worden³. Bij een vergelijking van prent en tekening wordt duidelijk dat dezelfde persoon is voorgesteld: dezelfde vorm van hoofd met het kuiltje in de kin; de vorm van de ogen, de wenkbrauwen en de haarinplant vertonen grote overeenkomst. Vennekool dankt zijn bekendheid vooral aan de samenwerking met Jacob van Campen voor wie hij de tekeningen maakte bij de bouw van het stadhuis. Het prentwerk⁴ dat in 1661 naar die tekeningen verscheen (afb. 3 en 4) brengt ons op de hoogte van Van Campen's plannen. Uit de opdracht van Dancker Danckerts aan de heren Burgemeesteren van Amsterdam blijkt dat zijn vader Cornelis Danckerts I

Afb. 1. S. Saverij. Jacob Vennekool? Gravure.
Rijksprentenkabinet, Amsterdam.

Siet hier het Beeltenis geboren in dees Stadt
Die in een kleyn begryp een groot Gebou beuat
En i Raethuys Vierlyck stelt in pleyster voor ons ooggen
Gy bent tot leet helaes ons al te vroeggh ontoghen
Doch ghy Rust in den Heer u Roem sal niet vergaen
Soo lanck des Hemels blau aen t Firmament sal staen .

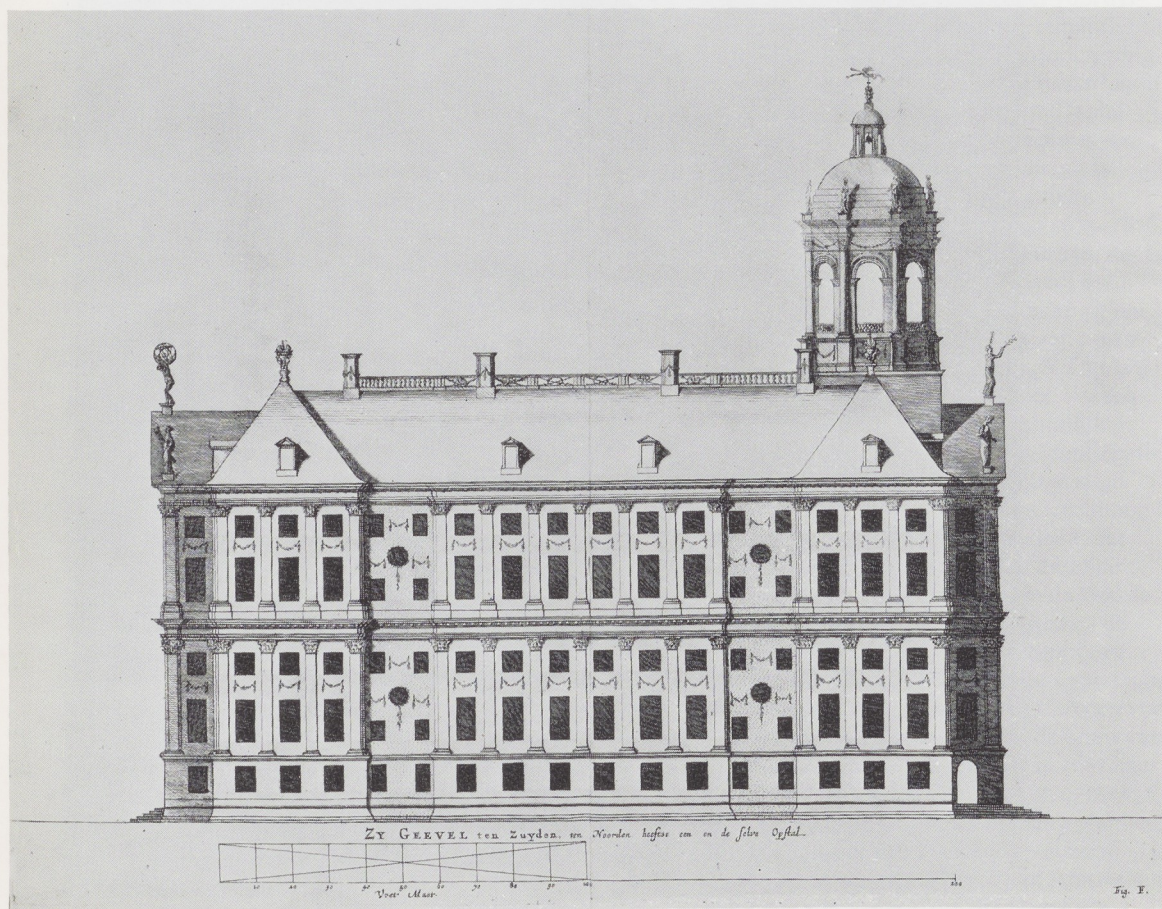
C. D. P.

S. Saverij sculp

Afb. 2. Monogrammist AVR. Jacob Vennekool. Zwart-krijttekening. Verz. E. J. Otto, Celle (1958). Foto R.K.D.

(c. 1603–c. 1656) al begonnen was met de tekeningen in prent te brengen; Dancker heeft dit werk voltooid en uitgegeven. Zoals Renckens vermeldt was Vennekool ook schilder, kennis die vooral berust op archivalische gegevens⁵, want er zijn geen schilderijen of tekeningen van hem bekend. Uit een gegraveerd portret van de dichter Everard Meijster, vriend en bondgenoot van Jacob van Campen in de strijd tegen Daniel Stalpaert⁶, blijkt dat Cornelis van Dalen gegraveerd heeft naar een portret, geschilderd door Vennekool; de prent vermeldt: *J. Vennekool pinxit*. Tenslotte nog een kleine biografische aanvulling voor de graveur Salomon Saverij. Op grond van de ondertrouwdatum van zijn dochter, waarbij hij aanwezig was op

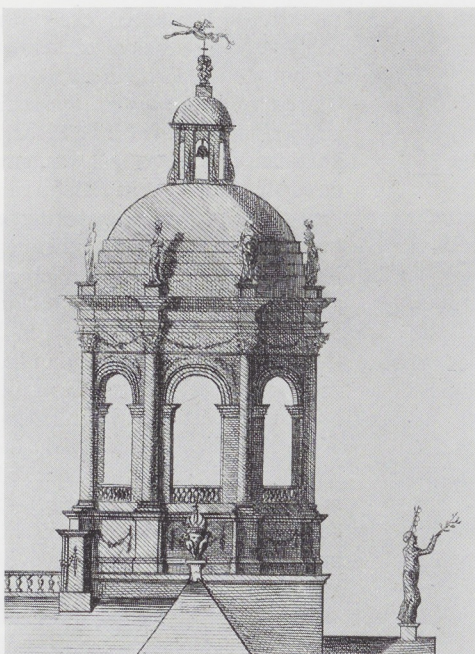

Afb. 3. (Links onder). Dancker Danckerts. Het stadhuis van Amsterdam. Gravure.

Afb. 4. Dancker Danckerts. De koepel van het stadhuis van Amsterdam. Gravure.

19.12.1670⁷ werd altijd vermeld dat hij nadien overleden zou zijn. Thans kan als *datum post quem* 6 oktober 1673 worden aangehouden, de dag van Vennekool's begrafenis; uit het onderschrift op de prent blijkt dat Saverij hem heeft overleefd. Dit portret moet eind 1673 zijn gemaakt.

Van de letters C.D.P. links van de versregels is wel eens verondersteld dat het de initialen waren van Cornelis Danckerts en de P = *pinxit*, maar alleen van Pieter Danckerts de Rij (1605–1661) is bekend dat hij geschilderd heeft, de overige leden van deze familie waren bouwmeester, graveur en/of uitgever. Hoewel uit het bovengenoemde prentwerk van het stadhuis uit 1661 blijkt dat er een relatie heeft bestaan tussen de familie

Danckerts en Vennekool, waag ik het niet het ontwerp voor de prent aan Cornelis toe te schrijven. De letters C.D.P. zijn zo geplaatst dat zij niet de maker van de versregels willen verbergen. Laten wij hopen dat na de voorgestelde ook de schilder uit de anonimiteit te voorschijn zal komen.

Noten

¹ K. Fremantle, *The baroque townhall of Amsterdam*, Utrecht 1959.

² B. J. A. Renckens, Een portret van Jacob Vennekool . . . etc., *Oud-Holland* 73 (1958), p. 177–180.

³ Voor de foto van de tekening door de nog steeds anoniem gebleven monogrammist AVR dank ik de heer Renckens te Den Haag.

⁴ *Afbeelding van 't Stadhuijs van Amsterdam, in dartigh coopere platen geordineert door Jacob van Campen en geteeckent door Jacob Vennekool*, Amsterdam bij Dancker Danckerts, 1661. Zie voor bijzonderheden over deze uitgave K. Fremantle, *o.c.*, p. 202; zij vermeldt niet, dat Danckerts de opdracht schreef.

⁵ Voor enkele biografische bijzonderheden over Vennekool en zijn familie verwijs ik gaarne naar het artikel van B. J. A. Renckens.

⁶ Over Daniel Stalpaert zie A. W. Weissman, *Oud-Holland* 29 (1911), p. 65–85.

⁷ *Oud-Holland* 4 (1886), p. 77.